

Opakování a rozšíření učiva ze ZŠ

Odmocniny v geometrii

Digitální učební materiál

VY_42_inovace_M1_123

15. 04. 2014

Mgr. Pavel Někvinda

Výklad, řešené ilustrační příklady a příklady s řešením. Je možno využít i jako pracovní listy.

Tento materiál byl vytvořen v rámci projektu *Individualizace a inovace výuky*
v rámci OP *Vzdělávání pro konkurenceschopnost*

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Odmocniny v geometrii

Geometrie

Ukázali jsme si, jak si mocniny dobře představit v našem okolí. Stejně tak se podíváme i na některé odmocniny. A některé si do budoucna zapamatujeme. Proč? Protože je to tak snadné a bude se nám to ještě mnohokrát hodit.

Příklad 1

Jak dlouhá je úhlopříčka čtverce, který má stranu velkou a ?

$$u^2 = a^2 + a^2$$

$$u = \sqrt{2a^2}$$

$$u = a\sqrt{2}$$

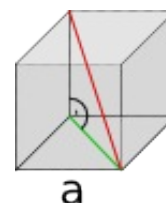
Příklad 2

Jak dlouhá je tělesová úhlopříčka krychle, která má hranu velkou a ?

$$u^2 = a^2 + (a\sqrt{2})^2$$

$$u = \sqrt{3a^2}$$

$$u = a\sqrt{3}$$

Příklad 3

Jaká je výška rovnostranného trojúhelníku, který má stranu velkou a ?

$$v^2 = a^2 + \left(\frac{a}{2}\right)^2$$

$$v = \sqrt{\frac{3}{4}a^2}$$

$$v = a\frac{\sqrt{3}}{2}$$

Pamatujte

$$a\sqrt{2}$$

$$a\sqrt{3}$$

$$a\frac{\sqrt{3}}{2}$$

úhlopříčka čtverce
tělesová úhlopříčka krychle
výška rovnostranného trojúhelníku

Začneme-li řešit úlohy, kde hlavní roli hrají rovinné útvary, prostorová tělesa, jejich obsahy, povrchy a objemy, odmocninám se nevyhneme. Jelikož nás právě teď nezajímají ani rovinné útvary ani prostorová tělesa, naznačíme alespoň základní úlohy, ve kterých si povšimneme především odmocnin a také krásy matematiky, která svět neškatulkuje a vše souvisí se vším.

$$S_{\text{ČTVEREC}} = a^2$$

$$a = \sqrt{S}$$

$$S_{\text{KRUH}} = \pi r^2$$

$$r = \sqrt{\frac{S}{\pi}}$$

$$P_{\text{KRYCHLE}} = 6a^2$$

$$a = \sqrt{\frac{P}{6}}$$

$$P_{\text{KOULE}} = 4\pi r^2$$

$$r = \sqrt{\frac{P}{4\pi}}$$

$$V_{\text{HRANOL}} = a^2 h$$

$$a = \sqrt{\frac{V}{h}}$$

$$V_{\text{VÁLEC}} = \pi r^2 h$$

$$r = \sqrt{\frac{V}{\pi h}}$$

$$V_{\text{KRYCHLE}} = a^3$$

$$a = \sqrt[3]{V}$$

$$V_{\text{KOULE}} = \frac{4}{3} r^3$$

$$r = \sqrt[3]{\frac{3}{4} V}$$

Příklad 4

V jakém poměru jsou objemy koule a jí opsaného válce. (Koule je ve válci a dotýká se podstav a stěny válce; poloměry obou těles jsou tedy stejné a výška válce je dvakrát větší než poloměr koule.)

$$V_{\text{VÁLEC}} = \pi r^2 h$$

$$h = 2r$$

$$V_{\text{KOULE}} = \frac{4}{3} r^3$$

$$V_V = \pi r^2 h = \pi r^2 \cdot 2r = 2\pi r^3 \quad r = \sqrt[3]{\frac{V_V}{2\pi}}$$

$$r = \sqrt[3]{\frac{3}{4} V_K}$$

$$\sqrt[3]{\frac{V_V}{2\pi}} = \sqrt[3]{\frac{3}{4} V_K}$$

$$\frac{V_V}{2\pi} = \frac{3}{4} V_K$$

$$\frac{V_V}{V_K} = \frac{3}{2} \pi$$

Cvičení

1. Vypočítejte velikost hrany krychle, která má objem 1 litr.
2. Vypočítejte velikost hrany pravidelného hranolu, který má objem 1 litr a výšku 20 cm.
3. Vypočítejte poloměr koule, která má objem 1 litr.
4. Vypočítejte poloměr válce, který má objem 1 litr a výšku 10 cm.
5. Vypočítejte poloměr válce, který má objem 1 litr a výšku 20 cm.
6. Vypočítejte velikost hrany krychle, která má povrch 1m^2 .
7. Vypočítejte poloměr koule, která má povrch 1m^2 .

Řešení

1. 10 cm
2. asi 7,1 cm
3. asi 9,1 cm
4. asi 5,6 cm
5. asi 4,0 cm
6. asi 41 cm
7. asi 28 cm

Literatura

JIRÁSEK, František. *Sbírka úloh z matematiky pro SOŠ a studijní obory SOU*. 5. vyd. Praha: Prometheus, 2001, 361 s. Učebnice pro střední školy (Prometheus). ISBN 80-858-4955-0.

ODVÁRKO, Oldřich, Jana ŘEPOVÁ a Ladislav SKŘÍČEK. *Matematika pro střední odborné školy a studijní obory středních odborných učilišť*. 6. vyd. Praha: Prometheus, 1996, 142 s. Učebnice pro střední školy (Prometheus). ISBN 80-719-6042-X.

Registrační číslo	CZ.1.07/1.5.00/34.0577
Šablona	IV/2 Inovace a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji matematické gramotnosti žáků středních škol
Tematická oblast	Opakování a rozšíření učiva ze ZŠ
Název	Odmocniny v geometrii
Číslo DUM	VY_42_inovace_M1_123
Autor	Mgr. Pavel Nekvinda
Ověřeno ve výuce dne	15. 04. 2014
Předmět	Matematika
Ročník	P1
Anotace, klíčová slova, metodický pokyn	Výklad, řešené ilustrační příklady a příklady s řešením. Je možno využít i jako pracovní listy.
Pokud není uvedeno jinak, použitý materiál je z vlastních zdrojů autora.	